

Een vroom man

Jacqueline Zirkzee

© 2009, 2020

De zon was net over haar hoogtepunt heen en het licht ketste zo schel af tegen het wit van de muur dat het onmogelijk was om er direct naar te kijken. De kleine, jonge man hield zijn hoofd gebogen en staarde naar zijn voeten terwijl hij voortschuifde langs het blikerende witte vlak, sloffend als een oude man of iemand die met heel veel tegenzin probeert het bereiken van zijn bestemming zo lang mogelijk uit te stellen. Zo nu en dan slaakte hij een diepe zucht. Het was warm en de lucht trilde van de hitte en de uitlaatgassen die werden uitgestoten door het voortrazende verkeer aan de brede, drukke weg in de verte.

De kakofonie van toeterende auto's en brommertaxi's zonder geluidsdemper vormde een constante en hardnekkige ruis op de achtergrond, maar hij was er zo aan gewend dat het nauwelijks tot zijn bewustzijn doordrong. Op de hoek van de straat zat een vrouw gehurkt onder een boom, haar waren op een matje voor zich uitgestald. Hij kocht een reep kleefrijst met stukjes zoete pruim erin, gewikkeld in een stuk bananenblad. Hij

verwijderde de verpakking en schrokte de plakkerige lekkernij in drie grote happen naar binnen. Peuterend aan zijn kiezen liep hij verder, iets meer doelgericht nu, langs marktkraampjes waar slingers heerlijk geurende jasmijnbloesem werden verkocht, ronde bamboe stoommandjes waarin twee aan twee bolle blauwzilveren visjes lagen te glanzen op een bedje van groene kruiden, en grotere gevlochten manden van palmladeren gevuld met bergjes kleurige specerijen en fruit: bananen, rode stekelige ramboetans en dikke gele nanka's. Een man achter een aftands eetkarretje schepte gekookte rijst in een plastic zakje voor een klein meisje. Even verderop deed een frisdrankverkoper vrijwel hetzelfde voor een stel tieners. Hij goot een flesje cola over in een plastic zak waarbij hij een rietje tussen de knoop stak, zodat zijn, meest jeugdige klantjes hun consumptie konden meenemen met achterlating van het flesje met statiegeld.

De jonge man drentelde een poosje over de markt en keerde toen terug naar het begin van de straat, bij de witte muur. Hij had dringend geld nodig en hij liep hier zijn tijd te verbeuzelen. Opnieuw zuchtte hij, keek rond, nam zijn bril af en begon de vettige glazen op te poetsen met een punt van zijn overhemd. Daarna zette hij hem weer op, rechte zijn schouders en keek speurend om zich heen. Het had geen zin om het verder uit te stellen, hij moest aan het werk. Wanneer hij vanavond zijn schuldeisers niet tevreden kon stellen zou hij nog dieper in

de problemen raken. Hij wist wat er dan kon gebeuren, daar had hij genoeg voorbeelden van gezien. Ondanks de hitte en het zweet dat tappelings over zijn voorhoofd en slapen biggelde, rilde hij. Hij had geen keus. Dit was zijn jachtterrein, en als hij succes wilde boeken moest hij nu in actie komen, voordat de dag te ver gevorderd was. Het probleem was dat hij niet echt een hekel aan hen kon hebben, en dat maakte zijn werk des te zwaarder. Gelukkig was het in Bangkok het hele jaar door toeristenseizoen.

De jonge man zweette nu al in zijn lichte katoenen kleren, en hij hoopte maar dat ze daar niet al te zeer op zouden letten. Het was belangrijk dat hij er netjes uitzag: smetteloos witte broek, strak wit shirt, alles keurig schoon en gestreken. Hij lichtte zijn bril een klein stukje op en veegde zijn neusbrug droog met zijn vingers.

Net toen hij voor de derde maal langs het ommuurde tempelcomplex wandelde, zag hij ze: een man en een vrouw, jong volgens de vage westerse maatstaven van jeugdigheid die hij nooit helemaal had kunnen doorgronden, ergens tussen de vijftientig en vijfendertig jaar oud. In Thailand werd dat beschouwd als een rijpe leeftijd, de fase waarin je een gezin stichtte en je verantwoordelijkheden ten opzichte van de familie en de gemeenschap droeg, maar westerlingen deden alsof ze dan nog steeds alle tijd van de wereld hadden. Net kinderen waren het. De twee buitenlanders op wie hij zijn oog had laten vallen, waren allebei lang en knap. Het zou niet zonder

risico zijn, maar de dure fotoapparatuur die de man bij zich droeg zag er veelbelovend uit. Eigenlijk zocht hij bij voorkeur contact met wat oudere toeristen, maar aan de andere kant was de aanwezigheid van de vrouw een groot voordeel. Er liepen te veel mannen alléén door Bangkok. Hij besloot de sprong te wagen en negeerde het onrustige gerommel in zijn buik. Het zijn maar *farang*, ongelovige buitenlanders, vermaande hij zichzelf, maar hij kon het niet helpen: hij wist dat hij ze aardig zou vinden en zich schuldig zou gaan voelen. Met een laatste diepe zucht rechte hij zijn schouders en liep op ze af.

Beleefd sprak hij ze in het Engels aan en hij legde uit dat de tempelgroep achter de witte muur vandaag de hele dag gesloten zou zijn. Ze reageerden precies zoals hij had verwacht. Met genoegen zag hij het gezicht van de vrouw betrekken, en terwijl hij haar meelevend toelachte vroeg hij terloops hoe lang ze al in Bangkok waren. Dit laatste was van vitaal belang. Wanneer ze hier vaker geweest waren, of de stad al een week lang op eigen houtje hadden verkend, zou hij het gesprek met een vriendelijke groet beëindigen. De vrouw antwoordde dat dit hun eerste dag in Bangkok was. Eigenlijk had hij niet anders verwacht: het was te zien aan hun onzekere, zoekende blik. Hij voelde zich heel tevreden over zijn inschattingsvermogen en besloot maar meteen over te gaan tot de volgende fase.

‘Het is jammer dat de tempels hier gesloten zijn,

maar er zijn heel veel andere mooie tempels in Bangkok,' zei hij met de juiste dosis onverschilligheid. 'Ikzelf ben hier vandaag met de trein naartoe gereisd om in de tempels van Bangkok te bidden. Ik studeer buiten de stad en kom af en toe een hele dag hierheen om te bidden voor mijn familie.' Hij dacht even na, en voegde er toen aan toe: 'Een soort bedevaart.'

Dat woord had hij bij een andere gelegenheid zoals deze geleerd van een *farang*. Het was een mooi woord. Vervolgens wenste hij ze beleefd een prettige dag, draaide zich om en begon weg te lopen, hield vervolgens zijn pas in en keek even achterom. Dit was het tweede belangrijke moment. Ze hadden zich niet bewogen. Toen hij terugliep, hief de vrouw de stadsplattegrond die ze in haar hand hield. Het leek een soort groet, of een gebaar van overgave. Ze was echt heel mooi, zag hij toen hij haar eenmaal van dichterbij kon bekijken, haar huid was glad en had een glans die hem aan parelmoer deed denken. Een huid die slechts de kille winterzon kende van de noordelijke streken waar ze vandaan kwam. Hij was blij dat ze geen onfatsoenlijke shorts droeg, maar een vrolijk zomerjurkje. Ze had lange, slanke benen, grote blauwe ogen en glanzend bruin haar. Als vrouw was ze absoluut niet aantrekkelijk voor hem, daarvoor was ze te groot en te grof, maar hij kon de esthetiek van haar uiterlijk waarderen.

Hij beloofde zichzelf dat hij er een mooie middag

van zou maken. Dat was het minste wat hij kon doen.

‘Aan de overzijde van de rivier is een tempel met een prachtige Boeddha, heel beroemd en eerbiedwaardig bij de Thaise mensen. Zouden jullie die willen zien?’

De vrouw knikte enthousiast, maar keek toen hulpzoekend naar de man, die wat aarzelend zei: ‘Dat zou misschien wel...’

De jonge man knipperde met zijn ogen en slikte even voordat hij verder ging. Hij stelde zich terughoudend op, ze moesten niet denken dat het zijn gewoonte was om volslagen vreemden op sleeptouw te nemen. Hij ging nu helemaal op in zijn rol.

‘Tja... Als het jullie interesseert... Weet je wat, lopen jullie anders met me mee. Ik ga er toch naartoe en wil jullie wel wijzen waar het is. Er komen weinig toeristen omdat het nogal moeilijk te vinden is, maar eigenlijk is de tempel minstens zo mooi als die achter deze muur.’

Hij keek op naar het gezicht van de vrouw, dat hem vriendelijk en vol vertrouwen toelachte. Dat laatste sprak haar aan, zag hij. Inwendig moest hij glimlachen; alle toeristen waren hetzelfde. Ze waren allemaal naar iets op zoek en als ze het dan gevonden hadden, verdween het plezier dat ze erin hadden kunnen hebben omdat ze het met zo veel anderen moesten delen.

De vrouw wisselde een blik van verstandhouding met haar man, die nog iets groter was dan zij – de jonge

man voelde zich haast een dwerg naast hen – en nam toen zijn aanbod voor hen beiden met een glimlach aan.

Hij bekeek de man keurend. Hij was wel lang, maar het was een krachteloze lengte, alleen maar bot en vlees zonder spierkracht. De flodderige kaki broek met vele zakken en dito shirt spraken van zijn verlangen om anders te zijn dan de doorsnee toerist. Dit was een man die zich verbeeldde dat hij op ontdekkingsreis was, zijn camera voortdurend in de aanslag om zijn avonturen vast te leggen. Waarschijnlijk had hij een saaie, dikbetaalde baan op een groot, duur kantoor.

De jonge man knikte hen tevreden toe en liep voor hen uit in de richting van de rivier. Hij twijfelde er niet aan of ze hem zouden volgen. Zoals altijd was hij opgelucht dat het aanvankelijke contact was gelegd, maar aan de andere kant zag hij als een berg op tegen de komende uren.

Dam zat gelukkig op de afgesproken plaats klaar in zijn boot, een longtail, een lang smal vaartuigje dat zich voorbewoog dankzij de knetterende motor van een oude Ford. Het was weleens voorgekomen dat Dam zat te slapen en hem niet op tijd in de gaten had gehad, wat weer allerlei complicaties had gegeven. Dit keer startte Dam onmiddellijk de motor toen hij hem in het oog kreeg en kwam langs zij varen, hoewel hij pas aanlegde toen hem het afgesproken teken werd gegeven, een onopvallend handgebaar dat de *farang* niet zou opvallen.

De jonge man lette goed op hun gezichts-

uitdrukkingen, maar ze bleven opgewekt en nieuwsgierig kijken. Na een korte kennismaking waarbij Dam al zijn rotte tanden bloot lachte, stapte het stel zonder tegen-sputteren in. Ze wisten kennelijk niet dat enkele honderden meters verderop, vlak om de bocht, een brug was. Het was tenslotte hun eerste dag in Bangkok.

Dam voerde hen met grote snelheid de Chaophraya rivier over. De vrouw hield haar gezicht naar het langszij opstuivende water gekeerd, zag hij. Zij had het dus ook warm. De man maakte vol toewijding tientallen foto's van de Tempel van Arun aan de overzijde. Hij begon zich wat beter te voelen.

Aangekomen in Thonburi, de rustige zuidkant van Bangkok, was hij in zijn element. Er kon nu weinig meer misgaan. Dam had hen door een doolhof van smalle kanaaltjes geleid tot ze alle gevoel voor richting kwijt waren. Ze lieten Dam met de boot achter bij een verborgen, rondom beplante aanlegsteiger. Langs een klein paadje bracht hij ze opnieuw met de nodige omwegen naar de tempel. Zorgvuldig, naar woorden zoekend, legde de tengere, beleefde jonge man aan zijn gasten uit wat hij er deed en waarom. De man hield bijna voortdurend de camera voor zijn gezicht, zodat de jonge man zich afvroeg wat hij nu werkelijk waarnam van de dingen om zich heen.

Hij kocht bloemenslingertjes en wierook bij de ingang van de tempel, legde de bloemen op het altaar en stak de wierook ceremonieel aan. Vervolgens was hij

enige tijd bezig met het opzeggen van zijn gebeden, een ritueel waardoor hij langzaam ook werkelijk weer rustig werd. Als laatste sloeg hij op de trommels: drie maal, voor koning, vaderland, en familie. Hij zag tot zijn opluchting dat het paar zo gefascineerd was door de eeuwenoude ceremonie die het van nabij mocht meemaken dat ze geen enkel teken van verbazing toonden toen de monniken hem groetten als de goede bekende die hij voor hen was. Ach, *farang*...

De tempel was klein en donker, met een zeer hoog plafond om de enorme zittende Boeddha die de ruimte vulde te kunnen herbergen, de grootste van heel Bangkok. Aan weerszijden van het met bladgoud bedekte beeld waren kleinere staande Boeddha's, ongeveer net zo groot als een mens. Daaromheen en ervoor stonden nog veel meer Boeddha-beeldjes, staand, liggend en zittend, allemaal met goud beschilderd. Enkele spreidden de slippers van hun met gekleurd glasmozaïek versierde mantels ten toon. Sommige zagen er wat schilferig uit, alsof het goud begon af te bladderen, maar in feite was het omgekeerde het geval: de beelden werden belegd met laag na laag van de dunne flintertjes bladgoud die de bezoekers in velletjes van tweeënhalve vierkante centimeter bij de ingang konden kopen en op de beeldjes aanbrachten door ze erop te wrijven.

Ondanks zichzelf was hij voldaan over de openlijke bewondering van zijn gasten voor de tempel-

schatten en voelde hij zich thuis in zijn rol als gids. De vrouw stelde vragen die hij zo gewetensvol mogelijk probeerde te beantwoorden; vragen over zijn geloof, over het leven van de monniken, over de Boeddha en het belang van harmonie. Hij moest soms diep nadenken over wat hij ging zeggen. Het was belangrijk dat hij haar correct informeerde, je kon nooit weten waar het zaad van de wijsheid een vruchtbare bodem zou vinden. De man zei niet veel: hij speelde wat met zijn camera in de donkere tempel en fronste toen het schermpje hem een kennelijk teleurstellende resultaat liet zien. Om hem ter wille te zijn vroeg de jonge man aan een van de monniken of het licht aan mocht. Zijn beloning was een hartelijk bedankje en een lach van de man. Nu had hij ze allebei in zijn zak. Hij liet ze om beurten driemaal op de trommels slaan en de vrouw liet hij volgens zijn instructies een stukje bladgoud offeren terwijl haar man haar fotografeerde.

Hij sloofde zich uit voor hen, hij was hun slaaf. Hij wees ze op interessante details in de tempel: de golvende drakenfiguren langs de trap bij de ingang, de fabeldieren die verwerkt waren in de versierde daklijsten waaraan kleine belletjes klingelden, de koele marmeren paviljoentjes op het terrein die uitgelezen plaatsen vormden om te mediteren.

Hoewel hij zweette als een otter, was hij onvermoeibaar. Hij troonde ze mee naar de volgende tempel, een klein stukje verderop, en vertelde ze over de

wijze monnik wiens beeltenis hier een ereplaats had. Het standbeeld stond middenin de tempelhof, en het geofferde bladgoud, smeltend in de middaghitte, vormde een centimeters dikke, druipende, glanzende laag op het onherkenbaar geworden gezicht.

In de meditatiekamer bij de tempel liet hij ze zien hoe ze een koker met bamboe stokjes net zolang moesten schudden tot er eentje spontaan uit viel. Op het stokje stond een nummer. Vervolgens zocht hij in de hoge wandkast naar het vakje met de corresponderende cijfers. Hierin zat een vel met spreuken. Voor elk van hen viste hij er een velletje uit en probeerde de spreuken te vertalen. Zonder dat hij het had beseft was de spanning toch weer met hem op de loop gegaan, merkte hij, want zijn toch heel behoorlijke kennis van de Engelse taal liet hem ineens in de steek. In zijn zenuwen wist hij niet veel anders uit te brengen dan dat de voorspellingen 'happy' en 'lucky' voor ze waren. De letters dansten voor zijn ogen. Het waren ingewikkelde commentaren op het leven met raadgevingen over hoe het geleefd moest worden door de ware aanhangers van de Boeddha. Wat moest hij daar nu van maken? Wat kon hij ze anders vertellen? Ze zagen zijn verwarring en lachten toegeeflijk. Hun vrolijke commentaar ontging hem, zo druk had hij het ermee de perfecte gids te spelen. Hij legde de spreuken terug en nam ze mee naar buiten. Er was nog zoveel meer te zien.

Op verzoek van de man maakte hij een foto van

het paar voor weer een andere tempel.

‘Nu eentje van jou met haar samen,’ zei de man, wijzend naar de vrouw. Hij wilde zijn camera weer overnemen.

De jonge man sloeg zijn ogen neer en drukte het toestel tegen zijn borst. ‘Nee, niet vandaag, ik ben op bedevaart. Het is verboden.’

Zeer onder de indruk drong de *farang* niet verder aan, maar hij gaf de camera pas terug nadat hij er zeker van was dat de boodschap aangekomen was.

‘Verboden,’ herhaalde hij.

Bij een stalletje trakteerde hij ze op stukjes verse ananas en vliespinda's. Voor zichzelf bestelde hij alleen een papieren bordje met gekookte witte rijst, want zijn maag speelde weer op. De zweetdruppels parelden op zijn bovenlip terwijl hij hijgend de laatste hap wegwerkte. De vrouw keek hem bezorgd aan en hij voelde zich beroerd.

Hij had deze route lang geleden uitgestippeld. Over iedere stap was nagedacht. Bij elke tempel knielde hij voor de Boeddha en bad woordloos om verlichting. Door het gebed verwierf hij deugd, en hoewel het goede karma wel nooit voldoende zou zijn als tegenwicht voor het slechte karma van zijn vernederende activiteiten, schonk het hem toch een zekere mate van troost, net als de voldoening die het hem bracht dat hij deze onwetende westerlingen iets van de schoonheid van het boeddhisme kon tonen. Samen met de gebeden en de offers kon hij

hiermee proberen de balans in het universum enigszins te herstellen. Niet volledig, maar het was beter dan niets.

Op een terrasje aan het water wachtten ze op Dam in de lager wordende zon. Hij haalde vlug wat flesjes 7-Up. De man koos uitgerekend dit moment om aan te bieden hem voor zijn tijd en voor de drankjes te betalen. Hij weigerde hoffelijk, hij kon nu onmogelijk iets van hen aannemen.

Zenuwachtig boerend zat hij boven zijn frisdrank. Met toenemende afwezigheid reageerde hij op de geïnteresseerde vragen van de man en de vrouw, die het op een gegeven moment opgaven en zachtjes met elkaar verder praatten in hun onmogelijke taaltje. Het was geen Engels in elk geval. Ze hadden hem wel verteld welke nationaliteit ze bezaten, maar hij was zo met zichzelf bezig geweest dat hij die onmiddellijk weer was vergeten.

Dit leven was niets voor hem, maar er waren mensen waar hij verplichtingen aan had, zijn familie, zijn beschermers. Bovendien was hij gewend geraakt aan een bepaalde welstand, waar mooie kleren, drugs, drank, gokken en meisjes deel van uitmaakten. Hij had die uitspattingen prima onder controle, dat was het probleem niet. Hij wist wat hij deed, hij was geen zware gebruiker. Door af en toe met een paar toeristen op stap te gaan kon hij het ook allemaal makkelijk betalen. Als hij alleen maar niet zo'n last van zijn maag had iedere keer. Hij was blij toen Dam eindelijk aanlegde. Het was nu bijna voorbij.

In de longtail maakte de herrie van de motor het onmogelijk om een conversatie te voeren. De langwerpige boot spoot door het water met zijn neus omhoog. Zo'n driehonderd meter van de oever legde Dam de boot plotseling stil en zei tegen hem dat hij zijn gang kon gaan. De *farang* keken vragend naar hem, hun gids, hun steun en toeverlaat. Hun ronde, open ogen waren verbaasd, maar niet wantrouwig.

‘Dam wil zijn geld voordat we van de boot af zijn,’ legde hij verlegen uit. ‘Ik heb alleen niet genoeg bij me om de overtocht voor ons alle drie te betalen,’ voegde hij er schutterig aan toe.

De man maakte een breed, afwerend gebaar met de ene hand en pakte tegelijkertijd zijn portemonnee met de andere uit zijn fototas. ‘Geen probleem, ik betaal,’ zei hij royaal. Hij haalde er een paar bankbiljetten uit, een dollar of tien in Thais geld.

Dam fronste en schudde zijn hoofd.

‘Nee, dat is niet genoeg, hij wil meer, hij wil...’ en hij noemde het equivalent van vijfenveertig dollar. Hij zag aan de gezichtsuitdrukking van de man dat hij ongelovig zat te rekenen in de vreemde valuta waarmee hij nog maar zo kort geleden had kennis gemaakt. Hoeveel baht voor een dollar, en dat maal vijfendertig... Aarzelend zocht hij tussen zijn briefjes tot hij het bedrag bij elkaar had. So far, so good.

De jonge man haalde diep adem. Nu. ‘Per persoon.

Het is zestienhonderd baht per persoon.'

De man keek verontwaardigd op. Hier was ook op gerekend. De jonge man moest denken aan een schaakspel. Hij had die middag zet na zet gedaan, en nu was het tijd om zijn tegenstanders schaakmat te zetten. Dam stond op van zijn positie achterin de boot en liep naar voren, waarbij het vaartuigje griezelig begon te wiebelen. Dam was niet groot, maar hij was pezig en sterk. Hij strekte zijn hand uit en begon het geld uit de portemonnee van de man te trekken. Toen deze een terugtrekkend gebaar maakte, nam de jonge man het over, voordat er een handgemeen kon ontstaan. Hij legde zijn zachte handen over de bleke behaarde handen van de man en Dams sterkte bruine vingers. Heel beleefd, heel omzichtig, maakte hij ze los van elkaar en viste het stapeltje geld uit de portemonnee. Hij telde het rustig uit op zijn knie. Het was slechts vijfenveertighonderd baht, driehonderd baht te weinig.

'Ik leg de rest wel bij,' zei hij zacht, met neergeslagen ogen. 'Ik denk dat ik dat nog net heb.'

'Het is te veel,' zei de vrouw kalm. Ze had zich niet bewogen, maar haar ogen waren waakzaam.

Hij boog zich vertrouwelijk naar haar toe. 'Ja, het is erg veel geld. Maar hij heeft drie uur op ons gewacht.'

Ze fronste haar wenkbrauwen en wisselde een blik met haar man, die een scheef gezicht trok. De jonge man kon de gedachten bijna letterlijk van haar gezicht aflezen.

Was het wel zoveel als ze dacht dat het was? Zouden ze zich met al die biljetten van honderd baht soms een nul hebben vergist? Haar gedachtegang werd onderbroken doordat er een grote speedboot langs raasde en ze zich aan de rand van de boot moest vastklampen. De man greep zijn dure fototas stevig vast.

Hij wachtte tot de boot wat minder hevig schommelde en het tot de *farang* was doorgedrongen dat ze volledig aan de genade van Dam waren overgeleverd. De man en de vrouw keken elkaar opnieuw aan, wogen zijn woorden, schatten de afstand tot de oever, de snelheid van de boot. Hij wist dat ze aan de dure camera dachten, dat ze rekening hielden met wat ze hopelijk zagen als zijn dilemma: een arme student die zich nu in een moeilijk parket bevond omdat hij aardig had willen zijn tegen een stel vreemdelingen.

Om het nog wat echter te maken haalde hij wat geld uit zijn eigen zak, legde het op het stapeltje bankbiljetten van de man en gaf alles aan Dam, die zich daarop terugtrok op zijn plaats aan het andere einde van de longtail. Hij ging zelf ook weer op zijn plaats in het midden zitten. Voordat de schommelende boot helemaal tot rust was gekomen, startte Dam de motor.

Tijdens het laatste stukje van de reis babbelde de jonge man nog wat door tegen hen, over het lawaai dat de motor maakte heen. Dat hij niet geweten had dat het geld een bezwaar voor hen zou zijn, dat hij maar een arme

student was, dat hij alle andere dingen die middag had betaald: de offers, de drankjes, de hapjes. Hij zag dat ze niet luisterden. Het kon hem niet zoveel schelen. Hij wilde zijn voorstelling helemaal afmaken, vond dat ze daar recht op hadden zodat ze later alsnog met een goed gevoel zouden terugdenken aan deze middag, wanneer ze over de schrik die Dam ze had bezorgd heen waren. Het geld stelde niets voor. Alle *farang* die naar Thailand kwamen waren immers rijk, anders zouden ze de verre reis niet kunnen betalen.

Aan de overzijde aangekomen stapte het paar snel uit, sneller dan nodig was. De vrouw keek zoekend rond. Er liep geen politie rond en hij nam dus snel maar beheerst afscheid van hen: een korte handdruk, een paar vriendelijke woorden. Hij kon het niet laten zich nogmaals te verontschuldigen, maar ze reageerden niet meer. Hij dwong zichzelf rustig weg te lopen en pas bij de hoek van de straat voorzichtig om te kijken. Ze waren de andere kant op gegaan, in een hevige discussie verwickeld.

Ondanks de warmte huiverde hij, veegde zijn bezwete voorhoofd af, en drukte zijn handpalm in zijn maag. Langzaam liep hij verder tot hij bij een tempel kwam. De koelte en duisternis binnen vormden balsem voor zijn overspannen zenuwen. De pijn begon te zakken. De geuren van jasmijn en wierook streelden zijn zinnen. Hij knielde neer, boog zijn hoofd voor de Boeddha, en bad.